

Asia: VN/35317/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi ulosottokaaren muuttamisesta ja siihen liittyvistä laeista

1. Esitys varojen kohdentamisesta saatavan osille

Lausuntonne yleisesti varojen kohdentamista saatavan osille koskevista muutosehdotuksista.

-

Lausuntonne muutosehdotuksen kohdentamisesta kuluttajaluottoihin.

-

Lausuntonne varojen kohdentamisjärjestyksen muuttamisen alkamisen edellytyksistä (kuluttajaluoton perimiseksi ollut vuoden aikana vähintään 9 kuukauden ajan voimassa toistuvaistulon ulosmittaus tai maksusuunnitelma, josta tulleet kertymät ovat lyhentäneet vain saatavan korkoa).

-

Lausuntonne varojen kohdentamiseen ehdotettujen muutosten vaikutuksesta velallisten ja velkojien asemaan. Arvioitko ehdotetuilla muutoksilla olevan sellaisia vaikutuksia, joita esitysluonnoksessa ei ole tunnistettu?

Varojen kohdentamista koskevalla uudistuksella tavoitellaan hyviä ja kannatettavia tarkoituksia, mutta valituilla keinoilla näitä päämääriä ei todennäköisesti saavuteta. Kokeilu on kohdennettu vain kuluttajaluottoihin. Velallisten asemasta tiedetään, että heillä on useimmiten ulosottoperinnässä monenlaisia saatavia eikä pelkästään kulutusluottoja (esityksen s. 25 ja 28). Muiden perinnässä olevien saatavien osalta ei ole ehdotettu kohdentamisjärjestyksestä poikkeamista. Tämä johtaa tilanteeseen, missä velallisille tulevat hyödyt kohdentuvat: 1) henkilöihin, joilla on vain kulutusluottoja perinnässä ja joiden velat tulevat kohdentamisjärjestyksen muutoksen myötä maksettua ennen ulosottoperusteen vanhentumista; 2) henkilöihin, joilla on kulutusluottoja ja muita velkoja perinnässä, mutta joiden velat tulevat kohdentamisjärjestyksen muutoksen myötä maksettua ennen ulosottoperusteen vanhentumista. Näille ryhmille on yhteistä se, että ulosottoperinnässä ei ole kovin suuria summia muita velkoja ja perittävien kulutusluottojenkin määrän on oltava kohtuullinen, jotta hyötyä ehtii syntymään. Esityksessä ei ole arvioitu, paljonko tällaisia velallisia on suhteessa niiden velallisten kokonaismäärään, joihin uudistus kohdistuu. Kokemusperäinen käsitys on, että tällaisia velallisia on pieni osuus. Jos näin on, niin uudistuksen

vaikutukset velallisten asemaan jäävät hyvin vähäisiksi. Sen sijaan velkojien yhdenvertaisuuteen uudistuksella olisi haitallisia seurauksia. Kun tyypillisellä ulosottovelallisella on monenlaisia velkoja perittävänä kuluttajaluottojen lisäksi, pelkkä kuluttajaluottoihin kohdistuva helpotus tarkoittaisi vain muiden velkojien kertymän kasvamista. Velalliselta ulosmitattaisiin edelleen sama määrä, ja uudistus ainoastaan vaikuttaisi, mille velkojalle tilitetään kuinka suuri osuus pitkän ajan kertymästä. Kyse olisi siten tulonsiirto kuluttajaluottojen velkojilta muille velkojille – mistä suurin hyötyjä olisi todennäköisesti Verohallinto ja julkisyhteisöt niiden ollessa euromääräisesti toiseksi suurin velkojakategoria. Tämä ongelmallisuus tunnustetaan myös esityksessä sivulla 28. Toisin kuin esityksessä ehdotetaan, en pidä järkevänä uudistuksen toteuttamista tai kokeilua, kun tosiasiallisten vaikutusten arviointiin kohdistuu näin suuria epävarmuustekijöitä.

Esityksessä myös todetaan (s. 29): ”Ulosottovaiheessa kaikkia samaan maksutuomioon sisältyviä velkoja käsitellään yhtenä ulosottoasiana. Sen vuoksi on mahdollista, että kuluttajaluoton lisäksi samaan ulosottoasiaan sisältyisi myös muuhun perusteeseen perustuvia velkoja, esimerkiksi erilaisia maksamattomia laskusaatavia. Ulosoton tietojärjestelmässä ei ilman tietojärjestelmän merkittävää kehittämistä ole mahdollista erotella sitä, sisältyykö tuomioon myös muita kuin kuluttajaluottoon perustuvia saatavia. Ehdotettu kohdennusjärjestyksen muutos koskisi kaikkia kuluttajaluottoasiaksi tunnustettavaan maksutuomioon sisältyviä saatavia riippumatta siitä, ovatko ne kuluttajaluottoja.” Tässä ollaan siis ottamassa lakiin kohdennusjärjestyksen poikkeusta, jonka tulisi lain sanamuodon mukaisesti koskea vain kuluttajaluottoja. Kuitenkin todetaan, että perinnän ehtojen heikennys saattaa osua tietojärjestelmäominaisuuksien takia myös muihin kuin kuluttajaluottoihin. Olkoonkin, että nämä tilanteet arvioidaan harvinaisiksi, kyseessä on näiden muiden velkojien omaisuudensuojan loukkaus. Tietojärjestelmän ominaisuuksien rajallisuus ei riittäne perusteeksi sille, että poiketaan lain sanamuodosta. Haastavaa onkin sitten muotoilla laki siten, että tällaiset tilanteet saataisiin estettyä.

Lausuntonne varojen kohdentamista koskevan lain voimassaoloajasta.

-

2. Etäosallistuminen ja videotallenteen tekeminen

Lausuntonne etäosallistumisesta toimituksiin ja ulosottoselvitykseen koskevista ehdotuksista.

Sivun 45 perustelut siitä, miksi ulosottoselvitystä ei voida tehdä etäyhteyksin ulkomailla oleskelevan tiedonantovelvollisen osalta ovat suppeat ja muodolliset. Tietyvästi valtiolla on rikossäännöksiä, joissa teko katsotaan tehdyksi valtion alueella, vaikka teon täyttämiseksi vaaditut toimet saatetaan aluille toisen valtion alueelta. Esimerkkinä wire fraud 18 U.S.C. § 1343. Tässä ei välttämättä ole riittävästi selvitetty niitä juridisia reunaehtoja, jotka liittyvät rikosoikeuden kansainvälisiin yhteyksiin. Samalla tullaan rajoittaneeksi etäyhteyksin tapahtuvaa ulosottoselvitystä juuri niissä tilanteissa, kun siitä olisi kaikkein eniten hyötyä – ulkomailla oleskelevien tiedonantovelvollisten osalta.

Lausuntonne videotallenteen tekemistä ja säilytysaikaa koskevasta ehdotuksesta.

Säännös siitä, että tallenne voitaisiin antaa vain ulosottoviranomaisen luona nähtäväksi ei ole toimiva. Esityksessä on s. 15 kyllä huomattu, että esitutkinnassa on käytössä vastaava tallennusmahdollisuus, mutta siihen liittyvää laajempaa sääntelyä ei ole huomioitu. Tallenteen käyttö voi olla tarpeen asianosaiselle oikeudenkäynnissä todisteena samaan tapaan kuin esimerkiksi esitutkinnassa tehdyt tallenteet käytettäessä oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 24 §:n 2 momentin tai

saman luvun 47 §:n 2 momentin mukaista oikeutta käytettäessä. Avoimeksi jää se, miksi ulosottoasiassa tallenteiden hyödyntämiseen pitäisi suhtautua eri tavoin ja tiukemmin kuin rikosprosessissa. Asianosaisen tulisi nähdäkseni voida saada kopio tallenteesta, mikäli se on tarpeen hänen asiassaan.

3. Muut ulosottokaaren muutokset

Lausuntonne muista ulosottokaareen ehdotetuista muutoksista.

Esityksessä ehdotetaan kuolinpesän pesänselvityskulujen osalta, että ”Ulosottomiehen tulisi harkita kustannusten tarpeellisuus ja kohtuullisuus tapauskohtaisesti.” Toisaalla on todettu, että ”Edellytyksenä olisi, että vaatimuksen tekijä pystyisi esittämään riittävän selvityksen erottamisedun piiriin kuuluvien kulujen määrästä.” Riskinä on, että ulosottomies subjektiivisesti asiaa harkitessaan katsoisi jo toteutuneet kulut kohtuuttomiksi tai tarpeettomiksi. En pidä tarkoituksenmukaisena, että harkinta jätetään ulosottomiehelle, joka ei ole perehtynyt kyseisen pesän asioihin tai perintöjuridiikkaan yleisestikään. Käytännössä tarpeettomien tai liiallisten kulujen maksaminen aiheuttaa vahinkoa vainajan velkojille, jotka voivat PK 18:7 mukaisesti vaatia vahingonkorvausta pesän osakkailta. Tähän ei tarvita ulosottomiestä arvioimaan tarpeellisuutta, kun velkojien oikeuden valvomiseksi on PK mukaiset keinot. Paras olisi palauttaa kaikki ulosmitatut varat pesään ja luottaa normaaliin pesänselvitykseen PK mukaisesti.

Jos tarpeellisuuden ja kohtuullisuuden harkinta päätetään jättää ulosottomiehen toimivaltaan, harkinnan pitäisi rajoittua ilmeisen tarpeettomien ja kohtuuttomien erien kieltämiseen. Pitäisi siis riittää, että pesän edustaja osoittaa kulujen aiheutuneen tai aiheutuvan pesänselvitystoimista eikä niiden summa ole ilmeisessä epäsuhdassa.

s. 46 todetaan ”Ehdotettavan säännöksen tarkoituksena on vahvistaa kohtuullisten pesänselvitysvelkojen oikeudellinen asema ulosottomenettelyssä siten, että se vastaa paremmin niille perintökaaressa säädettyä etuoikeusasemaa.” – pesänselvitysveloilla on perintökaaren järjestelmässä ehdoton etuoikeus. Ei ole riittävää, että ulosottomenettelyn säännökset ”paremmin vastaavat” tuota etuoikeusasemaa. Etuoikeus on taattava.

Anssi Kärki
Insolvenssioikeuden yliopistonlehtori, Lapin yliopisto